

Agressie-protocol en gebruik 'pieper'.

Het idee

Het gebruik van de pieper dient vooral het gevoel van veiligheid te vergroten. Hoewel je alleen voor een groep staat, weet je dat, wanneer spanning oploopt, er steeds iemand of een aantal mensen snel terplekke kunnen zijn, wanneer jij dit nodig acht.

Belangrijk voor jouw gevoel van veiligheid is te weten hoe de het gebruik van de pieper functioneert. Het is daarom van belang te weten

- Wat is de aanlooptijd naar jou lokaal?
- Wie komt er / komen er, als jij ze oppiept?
- Wat verwacht jij dat zij doen?

Antwoorden hierop moeten in oefensituaties per klaslokaal worden uitprobeerd.

Inzet van de pieper

De pieper zorgt voor meer handen en ogen in de ontstaande situatie. Wij onderscheiden drie momenten wanneer de pieper wordt ingezet:

- bij **een ongeluk** waarbij een snelle EHBO-inzet of ondersteuning gevraagd wordt, denk aan de keuken / werkplaatsen / gymzaal, maar ook denkbare problemen in een klaslokaal
- bij **oplopende spanning** (eerste fase van de agressieketen) kan een collega meewerken aan het afvloeien van de spanning, maar is deze ook aanwezig wanneer de boel doorslaat naar de ontladingsfase. Het is daarbij goed je te realiseren dat het belangrijk is om het oproepsysteem in een zo'n vroeg mogelijk stadium in te schakelen. Omdat dan vaak de boel niet hoeft te escaleren. Een dergelijke escalatie is voor vele partijen schadelijk, zelfs voor de (te laat) ingeroepen hulpbieder. Ook al zou je bang zijn "voor niets te bellen". Het vraagt een omslag in de beroepshouding "dat los ik zelf wel op" in "dat lossen we samen op".
- bij **ernstige calamiteiten**, waarbij direct ingrijpen noodzakelijk is. Wanneer je er dan alleen voorstaat is dit een hachelijke en soms gevaarlijke situatie. Samenspel en -werking dienen afgesproken en getraind te zijn. (zie verder bijlage: Omgaan met agressief gedrag)

Regie afspraken

In eerste instantie is degene die de oproep heeft gedaan ook degene die de regie behoudt over de wijze van ingrijpen. Deze collega weet wat er is voorgevallen of hoe de spanning zich heeft opgebouwd. Binnenkomen rennen en om je heen slaan maakt daar dan meer in kapot dan de bijstand zou kunnen dienen. Ook het teveel overnemen van de regie kan schadelijk zijn voor de gezagsverhouding die de klassendocent(e) heeft opgebouwd in de groep.

Attitude van de hulpbieder

Wanneer je opgeroepen bent kun je niet van de display aflezen in welke categorie de hulp gevraagd wordt.

- Het belangrijkste is dat er **zo snel mogelijk** wordt gereageerd
- De **eerste indruk** bij de deur is een belangrijke inschatting over de graad van calamiteit:
- Stilte kán heel ernstig zijn, maar ook loos alarm
- Schreeuwen tegen elkaar, duidt nog op een mogelijke oplopende spanning
- Wanneer je meubels hoort vallen is het ernstiger
- Het binnengaan van het lokaal dient snel te zijn maar moet er uitzien als het binnenkomen van **een toevallige passant**
- Laat de **deur op een kier** staan als teken voor een mogelijk tweede hulpbieder
- **Zoek onmiddellijk contact** (oog- of verbaal) met de collega, terwijl je zelf snel een indruk opneemt van de situatie
- Laat zo mogelijk de **regie bij de hulpvrager**
- Weeg af in welke vorm hulp gevraagd is en jij kunt bieden

Zelfbeschermende technieken; hoe houd je de schade beperkt

**In volgorde:
Bescherming van jezelf,**

van de anderen,
van de jongere.

Agressie is voor de buitenstaander altijd een bedreigende situatie. Opvallend is dat een uitbarsting van geweld op een ongewilde omstander of toeschouwer altijd onprettige gevoelens zal achterlaten. Kinderen die in de groep een heftige agressie meemaken kunnen daarop ook heel emotioneel reageren.

Er zijn drie natuurlijke reacties op het meemaken van agressie; de één is 'vechten', de andere is 'vluchten'. De derde is 'bevriezen'.

Als leerkracht kun je niet vluchten of bevriezen, omdat er vanuit je functie verwacht wordt dat je iets gaat doen. Toch dien je je goed bewust te zijn wat voor jou het 'vechten' dient in te houden. Terwijl je van binnen misschien kookt van woede, of dat je misschien bang bent, de adrenaline naar je hoofd stijgt en je eigenlijk wilt wegrekken, moet je precies de juiste dingen doen en zeggen.

Fase I : oplopende spanning

Het gaat om een professionele benadering, waarbij je niet alles op jezelf betreft. Je moet je realiseren dat de agressie in eerste instantie het probleem is van de ander.

- Blijf zo kalm mogelijk, probeer het vertrouwen uit te stralen dat je kunt omgaan met de situatie.
- Voorkom dat je iemand op afstand tot de orde roept (soms kan dat niet anders). Overweeg of je de ander indringend kunt toespreken of vast kunt pakken.
- Haasten en jagen heeft geen zin, net zo min als uidagen, schelden of beledigen. Soms kan het helpen als je de agressie negeert.
- Doe niet iets onverwachts en vertel precies wat je gaat doen.
- Voorkom dat je met meerderen tegelijkertijd op de jongere inpraat. Voorkom dat er publiek om heen komt staan.
- Biedt hulp aan, vraag naar de reden van de agressie en toon begrip. Ook al ben je nog zo onschuldig, biedt excuses aan voor wat je gedaan hebt of juist niet gedaan hebt.
- Neem de uitlatingen serieus, maar zorg dat het je niet emotioneel betrokken geraakt. Help de jongere zijn probleem te ventileren.
- Sta wat schuin voor de ander, niet pal tegenover hem. Laat merken dat je luistert door te knikken of zeg kort wat

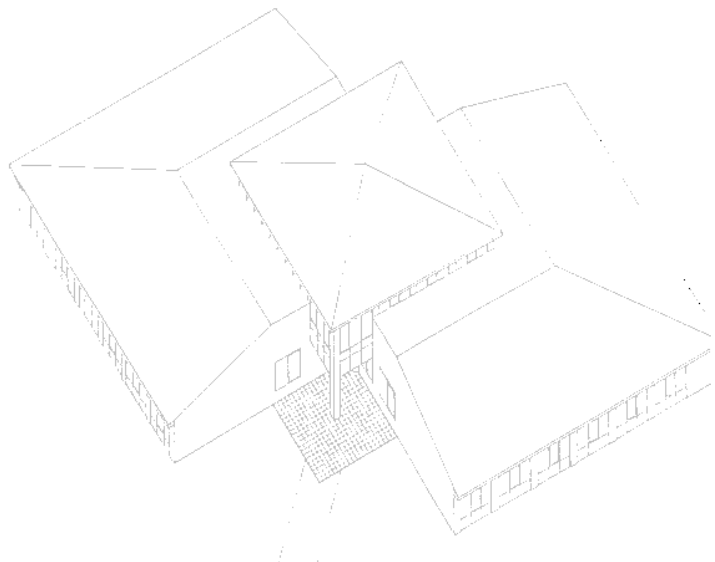
Fase II: de ontlasting

- Wanneer je niets kunt doen, bijvoorbeeld in een gevaarlijke situatie, dient je handelen zich te richten op het in veiligheid brengen van de anderen in de omgeving. Misschien kun je de situatie veiliger maken door de ruimte vrij te maken.
- Het is niet altijd nodig om de jongere te belemmeren in zijn uitbarsting. Wanneer het 'slechts' materiële schade gaat opleveren kan een woede uitbarsting dan sneller over zijn dan wanneer er ook fysiek wordt ingegrepen. Fysiek ingrijpen is natuurlijk wel nodig wanneer persoonlijke veiligheid in gevaar komt.
- Fysiek ingrijpen is sterk afhankelijk van een groot aantal factoren: het aantal jongeren in staat van agressie, de ruimte waarin de agressie zich afspeelt, de wijze waarop de jongere(n) zijn / hun agressie ventileert, leeftijd, gewicht en sekse van de agressor(en), de geoefendheid van de hulpbieders, de mate waarin ze op elkaar zijn ingespeeld, het plan dat er is om escalatie te voorkomen (zie protocol Fysiekbegeleiden - PACT).
- Agressie laten uitrazen (liefst buiten) met een minimum aan schade werkt het best. Het is dan wel nodig 'in contact' en in de buurt te blijven. Vasthouden of erbovenop gaan zitten, verhoogd de adrenalinespiegel en zal pas afnemen wanneer uitputting toeslaat.

Fase III: de afwerking

Direct na het incident is het zaak om de nasleep zo kort mogelijk te houden.

- Realiseer je dat het voor de groep waar de agressie heeft plaatsgevonden een onprettige ervaring is geweest, waarbij het goed is om hierover te praten.
- De betrokken docent(e) en hulpbieders dienen het ook goed na te praten; eerst in de gevoelsmatige zaken, later gekeken naar het handelen en het protocol.
- Vaak zal de betrokken jongere een gevoel van schaamte hebben. Geef aan dat je het grensoverschrijdend gedrag niet kunt tolereren, maar gelijktijdig moet het de jongere wel duidelijk zijn dat je hem als persoon accepteert
- Afhankelijk van de belevingswereld en de kwaliteit van contact dat je met de ander hebt, kun je op verschillende aspecten een beroep doen:
 - appelleren aan een persoonlijke relatie (*'zo praten wij toch niet met elkaar'*)
 - fysieke gevolgen in de realiteit (*'weet je dan niet dat dat gevaarlijk is'*)
 - ongewenste andere gevolgen (*'als jij zo wild bent dan moet ik er iemand ander bij halen'*)
 - gevoel voor de verwachtingen van de omgeving (*'zeg, dat kunnen we hier zo niet doen'*)
 - beroep op normbesef (*'kom nou, dat wil jij toch eigenlijk ook niet'*)
 - narcistische trots (*'je wilt je toch niet zo gedragen terwijl iedereen ons ziet?'*)
 - besef van eigen groepsreactie (*'je kunt niet verwachten dat anderen vriendelijk blijven terwijl jij het voor hen verpest'*)
 - besef van hiërarchie in gezag (*'ik mag deze spullen (die jij vernield) niet opnieuw aanschaffen'*)
 - trots in eigen ontwikkeling (*'ach toe nou, zo kinderachtig hoef je nu toch niet meer te reageren?'*)

Uitleg Fysieke begeleiding zoals die op Beukenrode Onderwijs wordt gehanteerd (volgens Practische Agressie Controle Techniek, PACT)

Zo opgenomen in de schoolgids

Hantering van conflicten en agressie.

In het onderwijs zoals dat op Beukenrode-Onderwijs gegeven wordt aan kinderen met een gedragsprobleem en / of -stoornis is het belangrijk te weten hoe je moet reageren op agressie. Er kunnen situaties voorkomen waarbij emoties door stress, angst en agressie, zo hoog oplopen dat niet ingrijpen of kunnen controleren van de agressie (levens-) gevaarlijk is.

Het onderwijsteam van Beukenrode-Onderwijs is opgeleid door een extern bureau (Zzocon) in de zogenaamde PACT-opleiding. PACT staat voor Praktische Agressie Controle Training.

Uitgangspunt in deze training is dat er wordt gewerkt vanuit respect voor het kind. Er is de overtuiging dat het kind dat zijn of haar gedrag (nog) niet kan beheersen, het ongewenste gedrag als beste oplossing heeft leren kennen om zichzelf staande te houden.

Een tweede belangrijk inzicht is dat een conflict een contactprobleem is. Dit contactprobleem ontstaat al wanneer er blijk wordt gegeven van geen respect hebben voor elkaar. Daarom is het belangrijk op tijd en gedoseerd het contact te herstellen.

Agressie is een ernstige vorm van contactverlies, waarbij het bijna onmogelijk is nog te communiceren. Hierdoor kan er een situatie ontstaan waarbij het gevaar oploopt voor betrokkene(n) en/of omgeving waardoor ingrijpen bewust en gecontroleerd moet worden ingezet.

Het fysiek ingrijpen en begeleiden moet voor leerling en hulpverlener veilig en respectvol zijn en gericht op het behoud van contact.

De intentie is om een leerling met 2 volwassenen fysiek te begeleiden om de veiligheid van de leerling en de leerkracht te waarborgen. De fysieke begeleiding is opgenomen in een protocol, om afspraken en uniformiteit in de uitvoering te waarborgen.

Binnen het team zijn trainers opgeleid als kwaliteitsbewakers van PACT. Zij dragen zorg voor de opleiding, vervolgtrainingen, evaluaties en eventuele persoonlijke begeleiding.

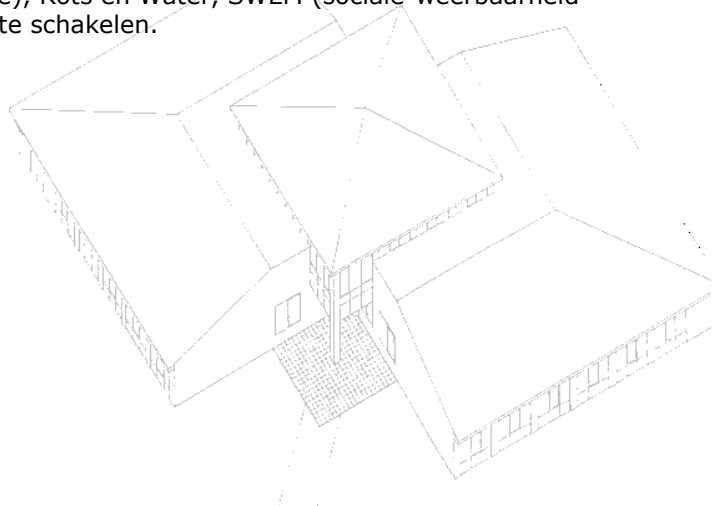
De opleiding betreft de nieuwe leerkrachten en stagiaires en vindt in 4 dagdelen aan het begin van het schooljaar plaats.

De vervolgtrainingen zijn thematische bijeenkomsten die één keer per maand plaatsvinden.

Één keer per half jaar wordt de praktische training (het fysiek begeleiden) gehouden.

Evaluaties vinden plaats na een 'Pact-incident'. De persoonlijke begeleiding van leerkrachten vindt daar waar nodig is plaats.

Eventueel kan uit deze evaluatie een vervolgtraject voor de leerling opgezet worden. Dit in de vorm van PMT (psychomotorische therapie), Rots en Water, SWEM (sociale-weerbaarheid trainingen), of advies om externe hulp in te schakelen.

Protocol Fysieke begeleiding (volgens Pact)

Het is moeilijk aan te geven wanneer er besloten moet worden tot het fysiek ingrijpen in een gevaarlijke situatie. Elke situatie is anders en hangt af van vele factoren.

Het is aan de aanwezige volwassenen om de situatie goed in te schatten en de juiste vervolgstappen te nemen.

Zo zal een ernstig om zich heen zwaaiende leerling sneller moeten worden vastgepakt dan een leerling die weigert uit de klas te gaan.

Overwegingen bij de keuze om over te gaan op fysiek begeleiden zijn:

- escaleert de situatie van gevaarlijk naar gevaarlijker, of kan praten de situatie nog de-escaleren
- heeft de leerling (nog) de mogelijkheid om zelf anders te beslissen
- moet de leerling eruit, of is het ook een oplossing als de andere aanwezigen weg gaan
- heeft / hebben de collega's hun eigen emoties onder controle
- wordt er (nog) gehandeld vanuit respect voor de leerling, ook in deze situatie

Uitgangspunten bij het fysiek begeleiden:

- het mag geen fysiek of psychisch risico opleveren voor leerkracht of leerling
- respect voor de leerling (in tegenstelling tot zijn gedrag) blijft gegarandeerd
- in de situatie heeft één leerkracht contact met de leerling en deze is bij voorkeur niet degene die fysiek begeleidt
- het dient te gaan in sfeer van “dit wil ik ook (liever) niet, maar jij dwingt mij in deze situatie hiertoe en dit hebben we afgesproken”. Degene die spreekt met de leerling spreekt dat ook uit. De begeleiders hebben die intentie.
- leerling wordt begeleid uit de gevaarlijke situatie naar een af te spreken veilige situatie; de leerling krijgt dit te horen waar hij naar toe gebracht wordt
- Leerling ervaart leerkracht(en) als degene(n) die de situatie, die hij niet meer in grip had, kunnen hanteren
- fysieke hantering dwingt ‘volgen’ af in plaats van ‘strijden’

Daarom hebben wij op school gekozen voor de volgende **techniek en procedure**:

- Begeleiders manoeuvreren zich naast de leerling, gezichten dezelfde kant op
- Beide begeleiders pakken bij de leerling de (gelijkzijdige) onderarm bij de pols beet
- De andere arm (het dichtst bij de leerling) gaat onder de oksel door naar de hand
- Begeleiders sluiten stevig aan tegen de leerling,
- Onderarm van de leerling wordt gefixeerd tegen eigen zij en eigen bovenarm
- Door op de handrug te duwen buigt de pols naar de gefixeerde onderarm
- De pijn die daarmee wordt toegebracht werkt verlamdend, bewegen verergerd de pijn
- De leerling blijft rechtop, begeleiders blijven naast de leerling lopen
- Tijdens het transport blijft de leerkracht in contact met de leerling door:
 - Fysiek: als verzet minder wordt kan de klem ook minder stevig
 - communicatie: rustig te praten (vlak bij), te vertellen wat hij doet
- Zodra de situatie veilig genoeg is wordt verteld wat er van de leerling wordt verwacht
- Daarna wordt losgelaten en blijft men met de leerling in gesprek
- Er kan voor gekozen worden de leerling zijn pols te laten koelen.
- De leerkracht blijft bij leerling aanwezig

Vervolg:

- (fysiek) geweld wordt altijd overgedragen aan de directie
- Het incident wordt altijd nabesproken met de collega's en de Pacttrainers. Soms in kleinere (interview) groepjes.
- Een dag later (of meerdere dagen, bij langdurige schorsing) vindt er een gesprekplaats, gericht op contact herstel, met de leerkracht(en) die betrokken was (waren) bij het conflict en de fysieke verwijdering.
- Er wordt een verslag geschreven in het leerlingvolgsysteem (SomToday).
- Er wordt in de debriefing kort verslag bijgehouden van het incident.

Aangifte of melding doen bij politie .

Mogelijke gevolgen van agressie: Aangifte of melding doen bij politie .

Je kunt aangifte doen bij politie in alle gevallen waarin je slachtoffer bent. Dit kan dus ook een gevolg zijn van een conflict op school. Dat kan als slachtoffer van fysiek geweld, als er sprake is van materiële beschadigingen, maar ook van ernstige bedreigingen, waardoor jouw functioneren belemmerd wordt of kan gaan worden.

Aangifte doe je persoonlijk, op het politiebureau. Dat betekent dat je persoonlijke gegevens worden opgenomen in het proces-verbaal. Dat wordt altijd door politie onderzocht en de dader zal daar dus door politie mee worden geconfronteerd. Wanneer dat tot een mogelijke veroordeling komt kan het zijn dt je als slachtoffer ook gehoord moet worden door een rechter.

Bij een **melding** ben je zelf geen slachtoffer maar heb je informatie over verdachte zaken en misdrijven. Hierbij is het niet nodig met naam en toenaam op papier te komen; je naam, adres en telefoonnummer van school is voldoende. De politie kan besluiten om er gelijk actie op te ondernemen, maar kan er ook voor kiezen om het in een dossier op te nemen, om het later toe te voegen aan een zaak.

In het geval van een melding over een incident bij ons op school, kan bij de politie de gemelde informatie worden gekoppeld aan dossiers die er mogelijk al bestaan van de betrokkene(n). Bijvoorbeeld de politie in de eigen woonplaats, maar ook de raad van kindbescherming, heeft nu direct de beschikking over het gemelde. Eventuele koppelingen tussen bijvoorbeeld de buitensporige gewelddadige uitbarsting van de leerling en het vermoeden van huiselijk geweld, zijn dan beter gemaakt.

Bij aangifte denken we vooral als er sprake is van persoonlijke schade van:

- fysieke aard
- psychische aard
- materiële aard
- of wanneer dit in de nabije toekomst te verwachten is

Melding doen we:

- als het (mogelijk lichte) incident een kleiner onderdeel kan zijn van een groter geheel.

Op school zal na een (gewelddadig) incident melding gedaan worden middels het registratieformulier van een incident / accident. Via de debriefing kunnen collega's mee kijken naar mogelijke vervolgstappen. Middels dergelijk registratieformulier is het mogelijk dat de directie daar naar kan kijken.

